

1944-2024: TACHTIG JAAR BEVRIJDING VAN VUGHT, HELVOIRT EN CROMVOIRT HERDENKEN

Eind oktober a.s. is het 80 jaar geleden dat Vught, Helvoirt en Cromvoirt door de geallieerden (Schotten en Engelsen) werden bevrijd van de Duitse bezetters. Daarmee kwam een eind aan een donkere periode uit onze geschiedenis van ruim vierenhalf jaar. Een periode die diepe sporen in het Vughtse landschap en in de Vughtse samenleving heeft achtergelaten. Reden om na te denken hoe we dit wederom met de Vughtse samenleving en op een eigentijdse wijze kunnen gedenken. Jaarlijks zijn er op 5 mei, de Nationale Bevrijdingsdag, landelijke bevrijdingsfestiviteiten. Maar de plaatselijke bevrijding hoort eind oktober te worden gevierd. Misschien niet jaarlijks, maar wel om de vijf jaar. Vijf jaar geleden werd de 75-jarige herdenking nog op een grootse wijze gevierd. Met onder andere een tocht van het station naar het centrum, een massale gezamenlijke maaltijd op de markt en de presentatie van een bevrijdingsrok. Ook deze keer kan er een eigentijds programma worden samengesteld. Een programma waarin ook een verband wordt gelegd met wat we in de afgelopen vijf jaar rond het thema 'vrijheid' en 'bevrijding' hebben meegemaakt. Denk aan de Coronaperiode, de oorlogen in Oekraïne en Israël en de aanhoudende vluchtelingenstromen. Hoe kunnen de herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog in Vught ons helpen om de vraagstukken van vandaag beter te begrijpen en deze in een historische context te plaatsen?

Missie

Het thema 'vrijheid' en 'bevrijding' in de Vughtse gemeenschap opnieuw doordenken en beleefbaar maken door

- Verbinding van toen en nu
- Verbinding van jong en oud
- Verbinding met regio/Brabant
- Verbinding van blijvende en tijdelijke/eenmalige activiteiten

Aanpak

Een kleine initiatiefgroep vanuit het Vughts Museum (VM), het Nationaal Monument Kamp Vught (NMKV) en de Stichting Erfgoed Vught (SEV), organiseert samen met de gemeente (i.c. de burgemeester) een startbijeenkomst op **donderdag 7 maart** a.s. (van 18.30 – 19.30 uur) op het gemeentehuis. Voor deze bijeenkomst worden alle Vughtse, Helvoirtse en Cromvoirtse organisaties en instellingen uitgenodigd die, binnen het kader van hun eigen activiteiten, mede invulling willen geven aan het gedenken, beleefbaar maken en verbinden van het thema vrijheid en bevrijding naar aanleiding van onze bevrijding in oktober 1944. Het programma van activiteiten dat op die startbijeenkomst wordt samengesteld, kan in de aanloop naar de slotmanifestatie op 26 en 27 oktober worden uitgevoerd. Het zwaartepunt ligt in de maanden september en oktober, maar op weg daarnaar toe kunnen activiteiten vóór en in de zomer ook al in het teken van de bevrijding worden geplaatst. Organisaties en instellingen voeren de activiteiten zelf uit voor de eigen doelgroep en voor eigen rekening. Voor gezamenlijke en generieke activiteiten is een beperkt budget beschikbaar. Samenwerking tussen organisaties en instellingen wordt gestimuleerd.

Organisaties en instellingen met ideeën en met uitvoeringscapaciteit worden uitgenodigd om die op 7 maart in te brengen. In verband met de voorbereiding je komst graag van tevoren aanmelden bij y.van.den.berg@vught.nl

Aan welke activiteiten zou je kunnen denken?

Om organisaties en instellingen een idee te geven waaraan allemaal gedacht zou kunnen worden, hebben de initiatiefnemers de volgende lijst van mogelijke activiteiten opgesteld. Maar aarzel niet om met eigen ideeën te komen.

- 1 **Plaatsen** van herinnering (vaste en tijdelijke) creëren:
 - a. Vughtse Toren openstellen (plaquette en beklimming)
 - b. Lindeboom bij Vughtse Toren, 30 jaar geleden geplant, weer voorzien van een (nu gestolen) koperen plaatje met toelichting of op een voor dieven minder aantrekkelijke materiaal.
 - c. Plaats met hulp van het geniemuseum gedurende een week een Shermantank op een prominente plaats (op zo'n tank kwam de yeomanry Vught binnenrijden).
 - d. Markeer de bruggen in Vught die een belangrijke rol hebben gespeeld tijdens de bevrijding.
 - e. Plaats op enkele plekken levensgrote foto's van die plek in 1944, bijvoorbeeld bij het station
 - f. Doe dit ook bij oorlogsmonumenten in Helvoirt en Cromvoirt (Torenstraat/Kastanjelaan; Distelberg).
 - g. Vraag aandacht voor de verschillende oorlogsgraven in de gemeente (Traces of War)
 - h. Stel de kelder van Van Leusden open (muurschildering)
 - i. Iets rondom Huize Bergen
 - j. Maak de Vughtse Stolpersteine beter zichtbaar (bordje erbij?)
 - k. Idem de woningen/gebouwen die in de oorlog door de Duitsers waren onteigend voor eigen gebruik (bordje erbij?)
 - l. Bouw een of enkele van de vele schuilkelders die er in Vught, Helvoirt of Cromvoirt tijdens de bevrijding zijn geweest na, om te kunnen beleven hoe het was in zo'n benarde ruimte

- 2 **Activiteiten** van herinnering organiseren; deels kunnen deze uitgevoerd worden in de aanloop naar de Bevrijdingsdagen eind oktober:
 - a. Op zondag 1 september vindt in 's-Hertogenbosch de afsluiting plaats van het project 'Namen en Nummers Brabant'. Vught doet daaraan mee. In de aanloop naar die datum worden in Vught plankjes geschilderd met de namen van alle Joodse Vughtenaren die slachtoffer zijn geworden van de Duitse bezetters. Dat zijn er tenminste 31.
 - b. Op zondag 8 september herdenkt het NMKV 80 jaar ontruiming van Kamp Vught.
 - c. Organiseer een 'bevrijdingsmarkt' of tentoonstelling met allerlei aan WOII en de bevrijding gerelateerde spullen, ideeën en vastgelegde ervaringen (foto's; films; dagboeken) van burgers. Benader verzamelaars. Dit kan eventueel dorpskern specifiek.
 - d. Bedenk (samen met hen) activiteiten met in onze gemeente verblijvende vluchtelingen (Oekraïners, Syriërs, Afghanen, et cetera)
 - e. Speciale thema-rondleidingen in het Raadhuis

- f. Lezingenreeks in september en oktober door VM en SEV over WOII en bevrijding
- g. Fietsoptocht voor de kleintjes met versierde fietsen af te sluiten door een re-enactment en (Schotse) doedelzakband
- h. Samen met Elzenburg en Vughtse jeugdverenigingen activiteiten bedenken en uitvoeren
- i. Vraag de horeca om een gelegenheidsmenu te ontwikkelen en presenteren
- j. Samen met seniorenorganisaties als Ouderen Samen, BSV en 55+ zouden Woonzorgcentra 'vrijheidsmaaltijden' kunnen organiseren voor hun bewoners en leden gecombineerd met verhalen met herinneringen aan de oorlog en de bevrijding. Daarbij zouden bijpassende fototentoonstellingen kunnen worden samengesteld.
- k. Speciale projecten op basisscholen (via Plaza Cultura) en op het Maurick College (verslag studiereis naar Krakau?)
- l. Speciale 'herinnerings'-wandelingen langs memorabele locaties (routes; markeringen met QR en toelichtingen (tekst; geluid) via een website.
- m. Bevrijdingswandelingen in/vanuit de drie dorpen (via MOVE)
- n. De maand oktober is de maand van de geschiedenis. Misschien zijn landelijke programma's te interesseren voor de bevrijdingsactiviteiten in onze gemeente. Het thema is dit jaar 'Nep echt'. Is er iets te doen met Augmented Reality (AR)?

3 **Producties** van herinnering

- a. Permanente tentoonstelling (Huis73) van Vughtse of op Vught betrekking hebbende publicaties over de oorlog en de bevrijding
 - i. Wieke Schrover en Henk Smeets schreven in 2019 het boek "De laatste oorlogsmaanden".
 - ii. Het boek over de eerste oorlogsmaanden verschijnt rond deze herdenking in oktober
 - iii. Alle artikelen uit 'Schatten' over WOII opnieuw uitgeven in een gelegenheidsuitgave
 - iv. In maart 2024 verschijnt een strip over Brabant in WOII; daarin speelt Vught een grote rol. Kan aan alle groep-8'ers van de basisscholen worden uitgereikt (met lesbrief?)
- b. Vijf jaar geleden is er een enorme 'bevrijdingsrok' gemaakt door Judith Abels. Inmiddels wordt gewerkt aan een Labyrint, waar verschillende panelen betrekking hebben op verhalen van tijdgenoten over de oorlog. Stel die in deze week (opnieuw) tentoon.
- c. Doe dat ook met de 'Tree of connection' die dit jaar door Carola Molveld c.s. is geborduurd.
- d. Vraag de Vughtse koren om een bevrijdingsrepertoire te maken en uit te voeren.
- e. Laat de drie fanfares/harmonieën/orkesten uit de drie dorpskernen voorafgaand aan een centrale afsluitende activiteit vanuit alle windhoeken optrekken naar een centraal punt/moment.
- f. Speciale podcasts van 'Adres bekend' met bevrijdingsverhalen.

- g. DTV-specials met reportages van genoemde locaties en activiteiten en met oude films over de oorlog en de bevrijding.
- h. Het programma 'Een oogje op Brabant' van Omroep Brabant maakt deze zomer opnames in Vught en Helvoirt van reacties van burgers op oude films uit de vorige eeuw. Misschien zitten daar ook films over de oorlog en de bevrijding bij.

Organisatie

- Betrokken partijen
 - o Vughtse verenigingen en instellingen vragen met ideeën te komen en samen te werken (7 maart)
 - o Idem, het Vughtse onderwijs
 - o Jong en oud; uit alle drie dorpskernen; bekende en onbekende Vughtenaren
- Comité; stuurgroep; werkgroepen
 - o Een comité van aanbeveling (misschien niet echt nodig)?
 - o Een stuurgroep vanuit VM, SEV, NMKV en gemeente
 - o Per activiteit of cluster werkgroepen vanuit verenigingen en instellingen
- Fasering van proces naar eind oktober toe
 - o In de aanloop naar eind oktober al activiteiten in dat perspectief uitvoeren; kan ook met al reeds voorgenomen activiteiten die hierbij passen
 - o Oproep in de lokale media aan alle burgers en organisaties om mee te werken en ideeën aan te dragen vanaf maart; brainstorm met de vrijwilligers van de drie organisaties
 - o Opstellen van een werkplan/projecplan (april/mei)

Communicatie

- 1 Speciale pagina op de website van de gemeente
- 2 Persberichten en interviews via lokale media in de aanloop naar eind oktober
- 3 Sociale media met name gericht op specifieke doelgroepen (ouderen; jongeren)
- 4 Speciale uitgave van Het Klaverblad in september
- 5 DTV-specials; idem NOVO3

Financiering

Maak gebruik van diverse hierop gerichte subsidieregelingen (landelijk, provinciaal, lokaal) en fondsen. Sluit aan op initiatieven van 'Brabant herinnert'. Daar wordt al genoemd:

- Innovatieve kunstprojecten
- Projecten voor prioritaire doelgroepen (generatie 'Z' = 12-27 jaar) en van niet in Nederland geboren ouders

Vfonds heeft regelingen (in de maak) voor vrijheidsmaaltijden en '80 jaar vrijheid' (regeling opent op 14 maart 2024).

Ook het Cultuurfonds en het Oranjefonds hebben programma's rond dit thema.

De gemeente Vught heeft €10.000,- vrijgemaakt voor dit initiatief.

Februari 2024

Saskia Heijboer, Jeroen van den Eijnde en Jozef Kok